

**Univerzita Karlova
Právnická fakulta**

Následek porušení pravidel o střetu zájmů

Studentská vědecká odborná činnost

Kategorie: magisterské studium

2023
XVI. ročník

Autor: Jiří Machala
Konzultant: doc. JUDr. Kateřina Eichlerová PH.D.
VP: Výjezdní seminář z obchodního práva

Obchodní právo

Čestné prohlášení a souhlas s publikací práce

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do XVI. ročníku Studentské vědecké a odborné činnosti (SVOČ) vypracoval samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašuji, že práce nebyla ani jako celek, ani z podstatné části dříve publikována, obhájena jako součást bakalářské, diplomové, rigorózní nebo jiné studentské kvalifikační práce a nebyla přihlášena do předchozích ročníků SVOČ či jiné soutěže.

Souhlasím s užitím této práce rozšiřováním, rozmnožováním a sdělováním veřejnosti v neomezeném rozsahu pro účely publikace a prezentace PF UK, včetně užití třetími osobami.

V Praze dne 20. 04. 2023

Jiří Machala

Celkový rozsah vlastního textu práce (od úvodu po závěr), včetně mezer a poznámek pod čarou:

36 392 znaků

1/ Úvod

Zastoupení lze vymezit účinkem zakotveným v §436 OZ – *jednání zástupce se přičítá zastoupenému*. Zástupce jedná, projevuje svou vůli jménem a na účet zastoupeného. Zda tento účinek nastane, je závislé na několika faktorech. Jako hlavní lze uvést zástupčí oprávnění a zřejmost, že zástupce jedná za jiného.

Jedním z těchto faktorů je střet zájmů. Z povahy zastoupení se dovozuje, že by zástupce a zastoupený měli tvořit zájmovou jednotu, zástupce má jednat v zájmu zastoupeného. V opačném případě mohou být dovozovány právní následky. Právě těmito následky bych se chtěl ve své práci zabývat. Je zastoupený zavázán jednáním zástupce ve střetu zájmů? Jaký střet zájmů způsobuje případný následek? Lze tento následek nějak zvrátit? Jaké okolnosti hrají roli, zda daný následek nastane? Konkrétně bych tyto otázky vztáhnul k judikaturnímu vývoji, vygradovaném v rozsudku 31 Cdo 1640/2022. Jelikož byl závěr daného rozsudku přijat v souvislosti se zastupováním obchodní korporace statutárním orgánem, bude se má práce převážně zabývat touto problematikou.

Pro zodpovězení daných otázek bych chtěl postupovat následovně: Po představení rozsudku 31 Cdo 1640/2022, bych navázal na článek *Brima*¹ vymezením dvou základních schematických pojetí střetu zájmů, jak se podávají z komparativního hlediska napříč právními řády. Pro plastické představení těchto krajních pozic bych představil jednu resp. druhou právní úpravu vychylující se spíše k jedné straně – těmi jsou BGB a DCFR. Nakonec vyliším, jak se ve světle těchto pozic jeví závěry výše zmíněného rozsudku.

Zdůraznil bych, že při nastavení systému upravující střet zájmů se musí vyvažovat dvě protichůdné hodnoty - ochrana zastoupeného oproti ochraně třetích osob a jistoty právního styku.

2/ Rozsudek 31 Cdo 1640/2022²

Skutkové okolnosti rozhodnutí budí podezření. Předmětem rozhodování byla platnost rozhodčí doložky. Tato doložka byla sjednána jako součást dohody o narovnání, uzavřené mezi jednatelem společnosti X jako fyzickou osobou na jedné straně a společností X zastoupenou právě tímto jednatelem na straně druhé.

Jednatel měl vůči společnosti X pohledávku ve výši 5 630 000 Kč. Pohledávka mu byla postoupena společností Y, kterou v rámci uzavření smlouvy o postoupení pohledávky také

---

¹ Brim, L. Střet zájmů zástupce a zastoupeného v občanském právu. Soudní rozhledy, 2020, roč. 82, č. 4, s. 110-115. ISSN 0038-0261

² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 5.10.2022 sp. zn. 31 Cdo 1640/2022

zastupoval. Společnost Y nabyla pohledávku vůči společnosti X uzavřením smlouvy o půjčce. Při uzavírání smlouvy o půjčce byly obě společnosti zastoupeny právě tímto jednatelem.

V účetnictví společnosti X se promítla pouze smlouva o půjčce. Smlouva o postoupení pohledávky, nebo dohoda o narovnání v účetnictví reflektovány nebyly. Po několika letech, když společnost byla zastupována již jiným jednatelem, se o dluhu vůči původnímu jednatelem dozvěděla výzvou k plnění již splatného dluhu.

Na takto podaném skutkovém základě soud posuzoval, jaký následek mělo jednání jednatele v zájmovém střetu. Soud vycházel z dřívější rozhodovací praxe, že na jednání statutárního orgánu v zájmovém střetu se komplementárně užije úprava obecná v §437 OZ a úprava zvláštní §54 ZOK a následující. ³V případě, kdy člen statutárního orgánu jednal v zájmovém střetu, přestože nesplnil notifikační povinnost, nebo mu byl pozastaven výkon funkce, popřípadě mu bylo konkrétní jednání zakázáno podle §54 násl., uplatní se §437 odst. 2.⁴ Jaký následek však toto ustanovení stanovuje?

V daném rozsudku se objevily dvě alternativy možných následků kopírující dva hlavní doktrinární názory:

První doktrinárně většinový názor dovozoval relativní neplatnost právního jednání v zájmovém střetu. Činil tak souladu s jazykovým výkladem, evokujícím nutnost tížící zastoupeného vyvinout určitou aktivitu ⁵k tomu, aby ho jednání v zájmovém střetu nezavazovalo. ⁶

Druhý doktrinárně menšinový názor naopak dovozoval, že dané jednání zastoupeného nezavazuje, bez toho aniž by musel zastoupený vyvinout určitou aktivitu. Kdyby chtěl být

---

³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 8.12.2015 sp. zn. 29 Cdo 4384/2015 ve věci Motor Lučina spol. s r.o. publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 102/2016: „Avšak poruší-li člen statutárního orgánu povinnost informovat o (možném) střetu zájmů podle § 54 odst. 1 a 2 z. o. k., brání existující rozpor zájmů tohoto člena statutárního orgánu se zájmy obchodní korporace tomu, aby za obchodní korporaci právně jednal (na jednání takového člena statutárního orgánu dopadá § 437 o. z. se všemi důsledky z toho plynoucími).“

⁴ V literatuře se objevil také názor odlišný, doc. Havel se domnívá, že úprava §54 ZOK a násl. je úpravou speciální k §437 odst. 2. Následek podle §437 odst. 2 se neprosadí ať již je jakýkoliv. Úprava v zákoně o obchodních korporacích je jen konkretizací péče řádného hospodáře. Jakmile člen statutárního orgánu poruší pravidlo o střetu zájmů, poruší povinnost péče řádného hospodáře. Následek porušení takovéto povinnosti má účinky pouze uvnitř vztahu mezi zástupcem a zastoupeným, nemá účinky externí [B. Havel, Bohumil. Konflikt zájmů při správě obchodních korporací (vztah §437 odst. 2 ObčZ a §54 a násl. ZOK). Právní rozhledy, č. 8/2015, ISSN 1210-6410 str. 272-275.].

⁵ Ustanovení §437 odst. 2 zní: *Jednal-li zástupce, jehož zájem je v rozporu se zájmem zastoupeného, s třetí osobou a věděla-li tato osoba o této okolnosti nebo musela-li o ní vědět, může se toho zastoupený dovolat. Má se za to, že tu je rozpor v zájmech zástupce a zastoupeného, pokud zástupce jedná i za tuto třetí osobu nebo pokud jedná ve vlastní záležitosti.*

⁶ Např. EICHLEROVÁ, Kateřina. *Zastoupení podnikatele*. Praha: Wolters Kluwer, 2022. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-286-5. str. 330-331, další viz citace v samotném rozhodnutí.

zastoupený daným jednáním v zájmovém střetu zavázán, může dané jednání dodatečně schválit podle §440 odst. 2.⁷

K druhému ze jmenovaných názorů se přiklonil Nejvyšší soud. Své rozhodnutí, dle mého názoru, postavil na dvou hlavních argumentech.

1/ První argument vychází z předpokladu, že pravidla o střetu zájmů určují *ad hoc* rozsah zástupčího oprávnění.⁸ Jedná-li zástupce v zájmovém střetu, jedná tak bez zástupčího oprávnění. *Zástupce vždy jedná (má jednat) v zájmu zastoupeného. Pro případ, že mezi zájmy zástupce a zájmy zastoupeného je rozpor, odebírá ustanovení § 437 odst. 1 o. z. zástupci oprávnění zastupovat. Jinak řečeno, v rozsahu, v němž jsou zájmy zástupce a zastoupeného v rozporu, zástupci (zásadně) nesvědčí oprávnění zastupovat.*

Není žádný rozumný důvod rozlišovat jednotlivé případy právního jednání bez zástupčího oprávnění. Takto např. poruší-li člen statutárního orgánu pravidlo čtyř očí, *ergo* jedná bez zástupčího oprávnění, tímto jednáním není společnost zavázána, dokud ho dodatečně nechválí⁹. Proč by jednání člena statutárního orgánu v zájmovém střetu, tedy jednání bez zástupčího oprávnění, vedlo k rozdílnému následku v podobě relativní neplatnosti? *Nesprávným pak velký senát shledává i převažující názor, podle něhož je důsledkem porušení zákazu zastupovat ve střetu zájmů relativní neplatnost právního jednání učiněného zástupcem. Tento výklad bez rozumného důvodu spojuje s nedostatkem (překročením) zástupčího oprávnění odlišné právní důsledky, než jaké má tato právní skutečnost v jiných případech.*

2/ V rámci druhého argumentu Nejvyšší soud reflektuje provázanost následků jednání ve střetu zájmů s dobrou vírou třetích osob. Jakmile je třetí osoba v dobré víře, nevěděla, nebo vědět nemusela o existujícím střetu zájmů, daný následek se neuplatní. Právní jednání zástupce je v tomto případě i přes existující střet zájmů bezvadné, zástupci svědčí zástupčí oprávnění. Zmíněnou provázaností je v rámci vyvážení zájmů zástupce a zastoupeného třetí

---

⁷ DĚDIČ, Jan. Úprava konfliktu zájmů v zákoně o obchodních korporacích ve vazbě na nový občanský zákoník. Právní rozhledy, 2014, roč. 22, č. 15-16, s. 524-533. ISSN 1210-6410. Viz také: Ruban, Houdek, Následky jednání zástupce, s. 123-135. Další viz citace v samotném rozhodnutí.

⁸ Viz také: EICHLEROVÁ, K. Zastoupení podnikatele. Praha: Wolters Kluwer, 2022, s. 325

⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23.7.2019 sp. zn. 27 Cdo 4593/2017 publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 37/2020: „*Vyžaduje-li zakladatelské právní jednání, aby za právnickou osobu jednali alespoň dva členové statutárního orgánu společně (tzv. „pravidlo čtyř očí“), pak jedná-li za právnickou osobu toliko jeden člen statutárního orgánu, překračuje své zástupčí oprávnění (...). V obou případech však přichází v úvahu, aby právnická osoba (jakožto zastoupený) jednání učiněné takovýmto neoprávněným zástupcem (tj. členem statutárního orgánu jednajícím buď bez zástupčího oprávnění, anebo toto zástupčí oprávnění překračujícím) dodatečně schválila. Jelikož člen statutárního orgánu není smluvním zástupcem, budou se pravidla pro dodatečné schválení řídit ustanovením § 440 o. z., nikoliv (i) ustanovením § 446 o. z. (výjimku může představovat situace, kdy člen statutárního orgánu bude jednat jako zmocněnec v souladu s § 164 odst. 2 in fine o. z. a překročí plnou moc).*

osoba dostatečně chráněna. Při stanovení následků je třeba chránit výlučně zastoupeného. Bylo by tedy nespravedlivé požadovat zastoupeném vyvinutí určité aktivity k tomu, aby ho dané jednání nezavazovalo. *Přesto, že třetí osoba není v dobré víře (ví nebo vědět musí, že zástupce není oprávněn v dané záležitosti jednat za zastoupeného), je v důsledku popsaného výkladu ponecháno na aktivitě zastoupeného, zda se – vznesením námitky relativní neplatnosti (§ 586 o. z.) – závazků plynoucích z právního jednání učiněného neoprávněným zástupcem „zproští“. Jinak řečeno, ačkoliv je to právě zastoupený, jehož jako jediného (ve vztahu zastoupený, zástupce a třetí osoba) právní úprava chrání (a má chránit), výklad klonící se k relativní neplatnosti učiněného právního jednání jakožto důsledku porušení zákazu zastupovat ve střetu zájmů nutí právě jeho, aby svým aktivním jednáním (konáním) zabránil tomu, že bude jednáním neoprávněného zástupce vázán. Do doby, než tak učiní, přitom vázán je (právní jednání je platné).*

Překážkou preference tohoto závěru nebyl ani zmíněný jazykový výklad evokující nutnost aktivního jednání zastoupeného. Požadované aktivní jednání Nejvyšší soud shledává v pasivitě - neučinění dodatečného schválení. *Jestliže zastoupený právní jednání zástupce v souladu s § 440 o. z. dodatečně neschválí (neprojeví vůli být jednáním zástupce vázán), dává najevo, že nechce být jednáním zástupce vázán (slovy § 437 odst. 2 věty první o. z. se „dovolává“ nedostatku oprávnění zástupce učinit za něj dané právní jednání).*

3/ Dvě schematická pojetí střetu zájmů v komparativním hledisku¹⁰

Brim ve svém článku rozděluje dvě schematická pojetí střetu, vymezené na základě podobností napříč právními řády. Tato pojetí nazývá pojetí úzké a pojetí široké.

I když jsou tato pojetí na opačných stranách pomyslného spektra, jejich záměr je shodný. Pravidla o střetu zájmů mají chránit zastoupeného před jednáním zástupce v zájmovém střetu. Tato ochrana však nemá být tak rozsáhlá, aby byla na úkor ochrany třetích osob a jistoty právního styku. V rámci systému těchto pravidel musí být vyváženy protichůdné hodnoty – ochrana zastoupeného na jedné straně a ochrana třetích osob a jistoty právního styku na straně druhé.

Rozdíl daných pojetí spočívá v premisách, ze kterých vycházejí a metodice, kterou aplikují. První pojetí vychází z premisy, že obecný pojem střet zájmů je pojmem vágním, vzpírajícím se přesnějšímu zobecnění a tím pádem na něj nelze vázat následky právního jednání, aniž by byla oslabena jistota právního styku. Proto jsou následky porušení pravidel o střetu zájmů

---

¹⁰ Tato kapitola vychází z článku: Brim, L. Střet zájmů zástupce a zastoupeného v občanském právu. Soudní rozhledy, 2020, roč. 82, č. 4, s. 113

vázány na určité typizované situace, ze kterých *a priori* můžeme dovozovat na existenci střetu zájmů. Těmito situacemi jsou samokontraktace a vícečetné zastupování. Samokontraktace jsou případy právního jednání, kdy zástupce jedná za zastoupeného se sebou samým vlastním jménem. Při vícečetného zastoupení zástupce jedná za zastoupeného se sebou samým jako zástupcem 3. osoby.¹¹

Druhé pojetí vychází naopak z obecného pojmu střet zájmů. Aby aplikace pravidel upravující střet zájmů nebyla skrze takto neurčitý pojem bezbřehá, je tato aplikace limitována vzhledem k tomu, co je od jednotlivých stran možné spravedlivě požadovat. Nástroje limitace aplikace obecného pojmu střetu zájmů jsou například provázanost následků střetu zájmů s dobrou vírou třetích osob, nemožnost zastoupeného dovolat se střetu zájmů, i když o daném střetu věděl a mohl tak danému jednání předejít např. zákazem a tak podobně....¹²

Tato dvě schematická (zidealizovaná) pojetí vzniklá vypreparováním podobností napříč právními řády vykazují protichůdné nedostatky. Zatímco první v sobě nezahrnuje celou paletu případů, kdy zástupce jedná ve střetu zájmů, nebo dokonce zástupčí oprávnění zneužívá, a třetí osoba o tom ví, druhé v sobě naopak zahrnuje jednání, která by se dala označit jako střet zájmů, avšak pro zastoupeného nepředstavují žádnou ekonomickou újmu. Vzhledem k těmto nedostatkům je v souladu s vyvážením ochrany zastoupeného a třetích stran rozsah aplikace pravidel o střetu zájmů v prvním případě rozšiřován v druhém naopak zužován.¹³

Pro ilustraci jednotlivých pojetí představím dvě právní pojetí, jež je reprezentují. Pro úzké pojetí představím úpravu zakotvenou v BGB, pro široké DCFR.

4/ Pojetí střetu zájmů BGB¹⁴

Jednání v zájmovém střetu je upraveno v §181 BGB: *„Zástupce nemůže jménem zastoupeného jednat se sebou samým vlastním jménem, nebo jako zástupce 3. osoby, ledaže je mu tak dovoleno, nebo právní jednání spočívá výlučně v plnění dluhu.“*¹⁵

V návaznosti na úzké pojetí střetu zájmů je metodika ustanovení následující: Dané ustanovení vychází z premisy, že obecný pojem střet zájmů je pojmem vágním. Vymezení tohoto pojmu je odvislé od jednotlivých případů, nelze na něj tak vázat následky právního jednání, aniž by

¹¹ Tamtéž str. 110, 112

¹² Tamtéž str. 112

¹³ Tamtéž str. 112-113

¹⁴ Celá kapitola vychází z komentáře: Schubert. In Säcker, Franz Jürgen/ Rixecker, Roland/ Oetker, Hartmut/ Limperg, Bettina [Hrsg.], *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, 8. Auflage*, (München, C. H. Beck). ISBN 976 3 406 72601 9 str. 2143-2174

¹⁵ Ustanovení §181 BGB zní: *Ein Vertreter kann, soweit nicht ein anderes ihm gestattet ist, im Namen des Vertretenen mit sich im eigenen Namen oder als Vertreter eines Dritten ein Rechtsgeschäft nicht vornehmen, es sei denn, dass das Rechtsgeschäft ausschließlich in der Erfüllung einer Verbindlichkeit besteht.*

tím byla oslabena jistota právního styku. Proto ustanovení postuluje typizované případy právního jednání, z jejichž povahy můžeme *a priori* dovozovat na existenci zájmového střetu.¹⁶

Typizovanými případy spadajícími pod toto ustanovení jsou – samokontraktace a vícečetné zastoupení. Tyto případy zastoupení jsou výslovně zakázány. Vzhledem k záměru pravidel o střetu zájmů, tj. chránit zastoupeného před jednáním zástupce v zájmovém střetu, je formální vymezení těchto zakázaných případů zastoupení někdy moc široké a někdy moc úzké. Z tohoto důvodu je množina zakázaných jednání zužována a rozšiřována.

Při obou procesech, tj. zúžení a rozšíření, je nutné mít na paměti účel a metodiku daného ustanovení. Opět se neposuzuje, zda byl v jednotlivých případech zastoupený v důsledku střetu zájmů poškozen, nebo nebyl. Postulují se typizované případy, které lze podle jejich povahy abstrahovat – oddělit od ostatních – a konstatovat, zda je v těchto případech za každých okolností nutné zastoupeného chránit, i když by formálně pod danou množinu zakázaných jednání nespádaly, nebo naopak zastoupeného za každých okolností nutné chránit není, i když by dané případy formálně pod danou množinu zakázaných jednání spádaly.¹⁷

Zúžení se podává jednak z textace §181 (dovolené jednání, plnění dluhu), za druhé se dovozuje pomocí teleologické redukce (po právní stránce výlučně výhodné právní jednání). Rozšíření naopak probíhá skrze analogii (snaha obejít ustanovení udělením plné moci.)

Jakmile zastoupený s jednáním zástupce ve střetu zájmů udělí předem souhlas, zástupci svědčí zástupčí oprávnění, tímto souhlasem bylo rozšířeno. Právní jednání je i přes existující střet zájmů bezvadné. Tento souhlas může být udělen i konkludentně, nebo může zastoupený udělit generální souhlas vyloučením aplikace §181 BGB¹⁸.

Druhý příklad výslovného zúžení se podává z §181 BGB *in fine*. Zástupce může za zastoupeného jednat, jestliže výlučně plní dluh, ke kterému se zastoupený dříve zavázal – provádí tak soluční úkon z již existujícího závazku. Zde také není třeba zastoupeného chránit, neboť zde může být poškozen jen tím, čím se již on sám zavázal, a s čímž tedy vyslovil souhlas.¹⁹

Posledně zmíněné zúžení aplikačního rozsahu §181 BGB se nepodává z textace zákona, dovozuje se výkladem pomocí teleologické redukce u právních jednání představující pro

---

¹⁶ Schubert. In Säcker, Franz Jürgen/ Rixecker, Roland/ Oetker, Hartmut/ Limperg, Bettina [Hrsg.], *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, 8. Auflage str. 2150 Rn. 24

¹⁷ Tamtéž str. 2152 Rn. 31, str. 2156 Rn. 44.

¹⁸ Tamtéž str. 2162 Rn. 80 - Děje se tak často ve stanovách společnosti GmbH s jedním společníkem.

¹⁹ Tamtéž str. 92 Rn. 92.

zastoupeného výlučně zlepšení právní pozice (*Lediglich rechtlich vorteilhafte Geschäfte*). Je nutno upozornit na skutečnost, že zlepšená pozice nespočívá v ekonomickém zisku. Jakmile je zastoupený ekonomicky výhodnou smlouvou zavázán, není možné tuto situaci pod danou kategorií podřadit. Musí se jednat o případy, kdy z právního jednání nevzniká zastoupenému žádná právní povinnost.²⁰ Pod tuto kategorii může být zařazen příklad samokontraktace jednatele a společnosti GmbH. Tyto dvě strany spolu uzavírací smlouvu o postoupení pohledávky, přitom společnost vystupuje jako postupník.²¹

Naopak rozšíření aplikačního rozsahu ustanovení probíhá analogií. Analogicky se tak ustanovení uplatňuje na situace, kdy není ani jeden z typizovaných případů formálně přítomen, materiálně však již ano. Například v čtyřčlenné společnosti GmbH je jedna jednatelka. Tato jednatelka prodá cenný pozemek za zády společníků sama sobě. Zastoupí společnost na straně prodávajícího a na straně kupujícího se nechá zastoupit svým manželem.²² Jakmile by se takto aplikace daného ustanovení nerozšiřovala, nebylo by těžké ustanovení obejít prostým udělením plné moci.

Z výše vyloženého nastíní Německé úpravy lze konstatovat, že daná úprava klade důraz na ochranu jistoty právního styku a ochranu třetích osob. Třetí osoby disponují jasnou předvídatelností, jaká právní jednání mohou v důsledku pravidel o střetu zájmů trpět vadou. Ostatní právní jednání budou v tomto ohledu bezvadná, případná újma v důsledku neloajálního jednání zástupce vůči zastoupenému bude mít vliv na vztah interní, tj. mezi zástupcem a zastoupeným, nikoliv však již na vztah externí.²³

Při stanovení následků právního je naopak poskytnuta ochrana výlučně zastoupenému. Právní řád po něm nepožaduje vyvinutí aktivity k tomu, aby ho dané jednání nezavazovalo. Následkem právních jednání podřaditelných pod §181BGB je dočasná *neúčinnost* vůči zastoupenému (*schwebend unwirksam*). Zastoupený však může dané jednání dodatečně schválit podle §177 odst. 1 BGB, čímž nabude vůči němu účinnosti. Zde se vychází z úvahy: Jakmile zastoupený může s jednáním v zájmovém střetu udělit souhlas předem, není důvod

---

²⁰ Tamtéž str. 2152 Rn. 32.

²¹ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 27. ledna 2011 sp. zn. VII ZR 41/10 Rn 14. Viz také: HIRSCH, Christoph. BGB Allgemeiner Teil. 7. Auflage. Baden-Baden: Nomos, 2012. ISBN 978-3-8329-7012-3 str. 362.

²² Rozhodnutí Vrchního zemského soudu Hamburg ze dne 28. května 1982 sp. zn. 4 RE Miet 11/81, viz také Hirsch, Ch. BGB Allgemeiner Teil, 7. Aufl. (Nomos, 2012). str. 360.

²³ Schubert. In Säcker, Franz Jürgen/ Rixecker, Roland/ Oetker, Hartmut/ Limperg, Bettina [Hrsg.], *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, 8. Auflage str. 2150 Rn. 24 „ Maximálně může být porušena povinnost v rámci vztahu zástupce a zastoupeného, a tak bude zástupce povinný nahradit zastoupenému škodu. “

k tomu, aby tak nemohl učinit následně.²⁴ Není potřebné poskytovat ochranu zastoupenému tam, kde sám vyhodnotí, že ji nepotřebuje. Předpokládá se, že zastoupený sám nejlépe vyhodnotí, zda se v jednotlivých případech nachází, nebo nenachází relevantní střet zájmů.²⁵

5/ Pojetí střetu zájmů DCFR²⁶

Střet zájmů je v DCFR upraven v čl. II. - 6:109

Jakmile jedná zástupce za zastoupeného ve střetu zájmů, a třetí osoba o tom věděla, může se zástupce zájmového střetu dovolat námitkou relativní neplatnosti. Jak jsem zmínil výše úprava DCFR vychází obecného pojmu střet zájmů. Zastoupený se může dovolat zájmového střetu v širokém spektru možných případů, které lze pod takto neurčitý pojem podřadit.

Aby ochrana zastoupeného nebyla na úkor ochrany třetích osob a jistoty právního styku, je aplikace tohoto pojmu limitována vzhledem k tomu, co lze po jednotlivých stranách kontraktace spravedlivě požadovat. První způsob limitace je zakotven hned v prvním odstavci čl. II. – 6:109. Zastoupený se může střetu zájmů dovolat jen v případech, kdy nebyla třetí osoba v dobré víře.

Další způsoby limitace vycházejí z třetího odstavce čl. II. – 6:109. Zastoupený se nemůže dovolat střetu zájmů jakmile a) předem jednání v zájmovém střetu schválil, b) zástupce zastoupenému střet zájmů oznámil a zastoupený v rozumné době nic nenamítl, c) zastoupený se o zájmovém střetu dozvěděl jiným způsobem, nebo o zájmovém střetu vědět musel, v rozumné lhůtě nic nenamítl. V těchto případech není důvod zastoupeného chránit. Bylo by nespravedlivé, kdyby zastoupený o střetu zájmů věděl, *ex ante* nic nenamítal, *ex post* by mu pořád zůstala možnost jednání zneplatnit.

Naopak je posílena ochrana zastoupeného v případech, které se shodují s typizovanými případy - viz úprava BGB - samokontraktace a vícečetného zastoupení, u nichž se má za to, že je v nich obsažen střet zájmů. (z povahy zastoupení lze na něj dovozovat) V těchto případech je obráceno důkazní břemeno. Zatímco u ostatních případů existenci střetu zájmů

---

²⁴ Hirsch, Ch. BGB Allgemeiner Teil, 7. Aufl. (Nomos, 2012). str. 362

²⁵ Celá kapitola vychází z komentáře: Schubert. In Säcker, Franz Jürgen/ Rixecker, Roland/ Oetker, Hartmut/ Limperg, Bettina [Hrsg.], *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, 8. Auflage*, (München, C. H. Beck). ISBN 976 3 406 72601 9 str. 2143-2174

²⁶ Tato kapitola vychází z komentáře: Bar, C. von, Clive, E. PRINCIPLES, DEFINITIONS AND MODEL RULES OF EUROPEAN PRIVATE LAW Draft Common Frame of Reference (DCFR). str. 465-468 – dostupné na [Microsoft Word - DCFR Full Version Dec 2008.docx \(transformacje.pl\)](#) -

prokazuje zastoupený, ve vyjmenovaných situacích třetí osoba prokazuje, že v daném případě střet zájmů obsažen nebyl.²⁷

6/ Závěr nejvyššího soudu ve světle těchto právních úprav

Z textace §437 OZ lze dovodit, že naše úprava vychází z DCFR, na nějž se odvolává také důvodová zpráva.

Ve světle nástinu právních úprav vycházejících z různých premis by na dva hlavní argumenty Nejvyššího soudu šlo nahlédnout takto:

1/ Souhlasím se závěrem Nejvyššího soudu, který shodně s německou úpravou dovozuje, že jednání zástupce ve střetu zájmů je jednání bez zástupčího oprávnění. V návaznosti na to bych se zeptal v rámci prvního argumentu, na jehož základě Nejvyšší soud postavil svůj závěr: Není opravdu důvod k tomu rozlišovat následek jednání v zájmovém střetu jako jednání bez zástupčího oprávnění od následků ostatních jednání bez zástupčího oprávnění?

Dle mého názoru by tento důvod šel najít v koherenci právního řádu z komparativního hlediska. Jak jsem již uvedl, naše úprava vychází z úpravy DCFR, na níž by šlo nahlédnout prismatem širokého pojetí, vycházejíc z obecného pojmu střet zájmů. Nejvyšší soud svým závěrem stanovil následek, spojovaný s úzkým pojetím střetu zájmů, jehož reprezentantem je Německá úprava. Domnívám se, že stanovení následku porušení pravidel o střetu zájmů hraje v koherentním systému těchto pravidel určitou roli, plní určité funkce. Tyto bych shledal ve třech směrech.

a/ Jednak bych vnímal stanovení následku porušení pravidel o střetu zájmů jako integrální součást vyvážení protichůdných zájmů zastoupeného na jedné straně, třetích osob a jistoty právního styku na straně druhé.

Pro zastoupeného je koncepce obecného pojmu střetu zájmů výhodná. Zastoupený se může dovolat střetu zájmů z širokého spektra možných případů, které lze pod tento neurčitý pojem vztáhnout. Naopak třetí osoby nedisponují jasnou předvídatelností, kterou disponovali v rámci úzkého pojetí střetu zájmů. Jak jsem vyložil výše, úprava střetu zájmů v BGB byla založena na typizovaných případech, jakmile v jednom z těchto případů třetí osoba jednala, musí počítat s tím, že společnost možná nebude jednáním zavázána.

Takto v rámci širokého pojetí střetu zájmů nemusí být pro třetí osoby vždy jisté, jaká jednání mohou být v důsledku těchto pravidel vadná. Aby toto posouzení relevance střetu zájmů v jednotlivých situacích nezatěžovalo neúměrně třetí osoby, považoval bych za spravedlivé

---

²⁷ Tamtéž

vyžadovat po zastoupeném vyvinutí určité aktivity, aby postavili najisto, zda zrovna daný střet zájmů povede k tomu, že daným jednáním nebude zavázán. V případě absence aktivního jednání třetích osob se třetí osoby mohou spolehnout na bezvadnost daného jednání.

b/ Výše jsem zmínil potřebu limitace aplikace obecného pojmu střetu zájmů v rámci širokého pojetí. Aby aplikace přes tento neurčitý pojem nebyla bezbřehá, je limitována různými způsoby. Nutnost zastoupeného vyvinout určitou aktivitu k tomu, aby ho jednání nezavazovalo, bych vnímal jako jeden z těchto způsobů. Jakmile se zastoupený o jednom z širokého spektra možných případů zájmového střetu dozví a tohoto se bezprostředně nedovolá, nelze tento střet zájmů považovat za tak závažný, aby s ním byl spojován následek porušení pravidel o střetu zájmů.

c/ V úzkém i širokém pojetí může zastoupený svým chováním vadnost jednání v zájmovém střetu ovlivnit. Může tak učinit před i po tomto právním jednání. Zdá se, že vyložené právní řády vzhledem k této možnosti zastoupeného ovlivnit vadnost jednání v zájmovém střetu, nerozlišují úseky před a po tomto jednání.

Takto v úpravě BGB zastoupený může udělit s jednáním zástupce v zájmovém střetu souhlas, tento souhlas může být udělen také konkludentně, avšak pořád je k bezvadnosti jednání v zájmovém střetu vyžadována po zastoupeném určitá aktivita. Jakmile se zastoupený o možnosti jednání v zájmovém střetu dozví, nic nenamítne, ani s jednáním neudělí souhlas, je vůči němu pořád *dočasně neúčinné* (schwebend unwirksam). Stejně to platí v časovém úseku po jednání v zájmovém střetu. Pouhá pasivita zastoupeného vede k tomu, že daný následek stále trvá.²⁸ K tomu, aby se právní jednání vůči němu stalo účinné je třeba aktivního jednání zastoupeného, tj. dodatečného schválení podle §177 odst. 1 BGB.

Stejně takto DCFR činí vzhledem k možnosti ovlivnit vadnost jednání v zájmovém střetu lhotejným, zda se zastoupený o zájmovém střetu dozvěděl před, nebo po právním jednání.

²⁹Jeden ze způsobů limitace obecného pojmu střet zájmu je situace, kdy se zastoupený o jednání v zájmovém střetu dozví, nic však proti němu nenamítne, i když tak učinit mohl. V tomto případě je právní jednání z hlediska střetu zájmů bezvadné. Pouhá pasivita zastoupeného – absence námítky vede k bezvadnosti právního jednání. Stejně tak dozví-li se zastoupený o střetu zájmů až po učiněném právním jednání a zůstane pasivní, dané jednání

---

²⁸ Schubert. In Säcker, Franz Jürgen/ Rixecker, Roland/ Oetker, Hartmut/ Limperg, Bettina [Hrsg.], *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, 8. Auflage str. 2150 Rn. 24 : „ Běh času, ani pouhé vědomí o střetu zájmů nevede ke konkludentnímu schválení.“

²⁹ Tento názor zazněl na přednášce doc. Eichlerové

zůstává bezvadné. V obou časových úsecích se vyžaduje aktivita zastoupeného proto, aby ho jednání v zájmovém střetu nezavazovalo.

Z tohoto hlediska by se zdál závěr přisuzující nutnost aktivního jednání zastoupeného také koherentní.

2/ I když se s ohledem na právní komparaci zdá být koherentní závěr o nutnosti aktivního jednání zástupce k tomu, aby ho jednání nezavazovalo, lze proti tomu v rámci druhého argumentu Nejvyššího soudu namítnout, že by to znamenalo slovy *Rubana a Houdka: Chránit dobrou víru třetích osob tam, kde dobrověrné nejsou*.³⁰ Ví-li třetí osoba, nebo musí-li vědět o zájmovém střetu, přesto se zástupcem právně jedná, nezdá se spravedlivé tuto osobu chránit. Provázaností následků porušení pravidel o střetu zájmů je třetí osoba dostatečně chráněna, při stanovení následků porušení pravidel o střetu zájmů je nutné poskytnout ochranu výlučně zastoupenému.

V judikovaném případě samokontaktace, vzbuzující podezření, se nezdá spravedlivé třetí osoby chránit jakýmkoliv způsobem. Skutkové okolnosti daného rozhodnutí by šly bez problému podřadit pod §181 BGB. Avšak, jak vyplývá z širokého pojetí střetu zájmů, náš právní řád nereflektuje jen tyto případy „závažnějšího“ střetu zájmů.

Pod následek §437 odst. 2 může být podřazeno právní jednání v zájmovém střetu, které je méně „závažné“ a zájmový střet nemusí být takto očividný. Jako příklad možného jednání ve střetu zájmů, které by se dalo pod dané ustanovení podřadit, lze uvést: Třetí osoba právně jednala s obchodní korporací zastoupenou členem statutárního orgánu. Třetí osoba před několika lety vykonávala poradenské služby pro tohoto člena statutárního orgánu. Třetí osoba a člen statutárního orgánu se z té doby dobře znají. V rámci tohoto právního jednání byla uzavřena smlouva, která má být v budoucnu realizována

Obchodní korporace se o tomto zájmovém střetu dozví po nějaké době. Třetí osobě dané jednání v zájmovém střetu nenamítne. Dle smlouvy zatím nemá být plněno, aby byla smlouva popřípadě konkludentně schválena.³¹ V tomto časovém úseku třetí osoba spoléhá na

---

³⁰ RUBAN, R., HOUDEK, Z. Následky jednání zástupce, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného. In: KOTÁSEK, J. a M. ŠPAČKOVÁ (eds.). Pocta prof. Josefu Bejčkovi k 70. narozeninám. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2022. s. 677-692. Spisy Masarykovy univerzity: řada teoretická, Edice Scientia, sv. č. 726. ISBN 978-80-280-0094-3. str.362

³¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23.7.2019 sp. zn. 27 Cdo 4593/2017 publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 37/2020: *Odvolací soud správně posuzoval, zda jednání učiněné jednatelem L. H. za dovoatelku (uzavření smlouvy) v rozporu se způsobem zastupování zapsaným v obchodním rejstříku dovoatelka dodatečně schválila postupem podle § 440 o. z. Správným je pak i závěr, podle něhož mohlo být dodatečně schválení učiněno i konkludentně, např. splněním (části) závazků převzatých smlouvou (poukázáním části ceny).*“

bezvadnost dané smlouvy. Jakmile však má být podle smlouvy plněno – smlouva má být realizována - může zastoupený namítnout, že ho dané jednání nezavazuje, neboť zástupce jednal v zájmovém střetu a třetí osoba o tom musela vědět.

Opět lze v rámci posouzení druhého argumentu shledat zmíněnou kolizi dvou hodnot – ochrany zastoupeného na jedné straně, ochrany třetích osob a jistoty právního styku na straně druhé. Preference druhého hodnoty by znamenala chránit dobrou víru třetích osob tam, kde dobrověrné nejsou. Pro vyvážení těchto zájmů bych si položil otázku: Je v našem právním řádu situace, ve které by se zdála být chráněna dobrá víra třetích osob, tam kde dobrověrné nejsou, důvodem toho je ochrana jistoty právního styku.

Tuto situaci shledávám v neúčinnosti vnitřního omezení jednatelského oprávnění. Jakmile člen statutárního orgánu jedná v rozporu s tímto vnitřním omezením, avšak v souladu se způsobem jednatelského oprávnění, společnost je tímto jednáním zavázána. Tento závěr se prosadí nezávisle na dobré víře třetích osob. Například Společnost A s.r.o. má dva členy statutárního orgánu X a Y. V obchodním rejstříku žádný způsob jednatelského oprávnění není. Ve společenské smlouvě stojí: „*Jeden člen statutárního orgánu může jednat jen se souhlasem druhého.*“ Jakmile člen statutárního orgánu X jedná s třetí osobou bez souhlasu člena statutárního orgánu Y, je společnost tímto jednáním zavázána i přes nesplnění vnitřního omezení (§162 OZ). Na tom nic nezmění skutečnost, zda třetí osoba o vnitřním omezení věděla.

V tomto případě také zastoupeného právní řád nechrání, činí tak proto, aby nenarušil jistotu právního styku. Chtěli-li bychom chránit pouze zastoupeného, stačilo by vázat účinnost vnitřního omezení na dobrou víru třetích osob. K posílení jistoty právního styku je ovšem jednání v daném případě navzdory porušení vnitřního omezení bezvadné. Viz: *Eichlerová: „... důvodem podle mého názoru je určit případy zastoupení, u nichž zákon nepřipouští zúžení věcného rozsahu zástupčího oprávnění nejen z ochrany třetích osob (k tomu by nám totiž stačil institut ochrany dobré víry), nýbrž vůbec spory o tom vyloučit a tím ulehčit právnímu styku a zvýšit jeho bezpečnost a snížit transakční náklady.“³²*

Stejně jako je v případě neúčinnosti vnitřního omezení přehlížena špatná víra třetí osob, proto aby se zrychlil právní styk, snížily transakční náklady, může být v případě jednání v zájmovém střetu špatná víra třetí osob přehlížena k posílení jistoty právního styku.

V souvislosti s obecným pojmem střet zájmů se následek porušení pravidel o střetu zájmů může prosadit v širokém spektru případů. Jak jsem uvedl výše je pro třetí osoby těžko

---

³² EICHLEROVÁ, K. Zastoupení podnikatele. Praha: Wolters Kluwer, 2022, s. 314

předvídatelné, která právní jednání mohou být v důsledku střetu zájmů vadná. Mohou nastat situace (viz výše), kdy třetí osoba spoléhá na bezvadnost smlouvy uzavřené s obchodní korporací, touto smlouvou však obchodní korporace není zavázána. Dle mého názoru, nejlepším způsobem, jak postavit najisto vůči třetím osobám, zda je právní jednání v zájmovém střetu bezvadné, je nutnost tížící zastoupeného vyvinout určitou aktivitu bezprostředně potom, co se o zájmovém střetu dozví.

Tomuto účelu však neodpovídá ani druhý z následků zmíněných v daném rozhodnutí v podobě relativní neplatnosti. Je tomu tak vzhledem k nepřiměřeně dlouhé lhůtě, činící tři roky (§620 OZ), ve které by měl zastoupený možnost dovolat se zájmového střetu. V průběhu této lhůty by stále nebylo postaveno najisto, zda právní jednání zastoupeného zavazuje. Proto bych navrhol v souladu s *doc. Eichlerovou*³³ řešení jiné. Zastoupený se ve lhůtě bez zbytečného odkladu může dovolat, že ho jednání v zájmovém střetu nezavazuje, jakmile tak neučiní, třetí osoby se mohou spolehnout na to, že daným jednáním je společnost zavázána.

Výjimky budou představovat situace „závažnější“ špatné víry třetích osob. Intenzita špatné víry třetích osob převáží nad zájmem chránit jistotu právního styku. Jde o situace koluzního jednání neboli kvalifikovaného střetu zájmu.³⁴ Třetí osoba nejenom, že ví o zájmovém střetu, dokonce spolupracuje společně se zástupcem na tom, aby zastoupeného poškodili. Takové jednání je v rozporu s dobrými mravy, tedy absolutně neplatné (§588 OZ). Tento následek by se prosadil nejen přes odlišný následek v §437 odst. 2, ale také přes neúčinnost vnitřního omezení vůči třetím osobám.³⁵ Stejně řešení pro tyto případy kvalifikovaných střetů zájmů předkládá i německá úprava³⁶

7/ Závěr

V dané práci jsem uvažoval o možných následcích jednání v zájmovém střetu podle §437 odst. 2. Dospěl jsem k tomu, že pojetí střetu zájmů zakotvené v §437 OZ jsme přebrali z úpravy DCFR, jejíž pojetí můžeme nazvat pojetím širokým. V rozhodnutí 31 Cdo 1640/2022 Nejvyšší soud stanovil následek jednání v zájmovém střetu v souladu s úpravou BGB, kterou bychom mohli nazvat úzkým pojetím střetu zájmů. V návaznosti na to jsem analyzoval, proč by tento závěr mohl být v rámci našeho právního řádu nekoherentní. Přitom

---

³³ Tento závěr zmínila *doc. Eichlerová* na přednášce jako jednu z možných variant následku porušení pravidel o střetu zájmů.

³⁴ Viz pojmosloví: *EICHLEROVÁ, K. Zastoupení podnikatele*. Praha: Wolters Kluwer, 2022, s. 317

³⁵ *EICHLEROVÁ, K. Zastoupení podnikatele*. Praha: Wolters Kluwer, 2022, s. 317, 331

³⁶ Brox, Hans and Walker, Wolf-Dietrich. *Allgemeiner Teil des BGB*. 45. Auflage. Franz Vahlen, 2021 str. 272

jsem dospěl k jinému možnému výkladu, který by se v souladu vyvážením protichůdných zájmů zdál být vhodnější.

8/ Prameny

Monografie:

EICHLEROVÁ, Kateřina. *Zastoupení podnikatele*. Praha: Wolters Kluwer, 2022. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-286-5.

Knihy:

HIRSCH, Christoph. *BGB Allgemeiner Teil*. 7. Auflage. Baden-Baden: Nomos, 2012. ISBN 978-3-8329-7012-3

Brox, Hans a Walker, Wolf-Dietrich. *Allgemeiner Teil des BGB*. 45. Auflage. München: Franz Vahlen, 2021. ISBN 978-3-8006-6535-8.

Články:

B. Havel, Bohumil. Konflikt zájmů při správě obchodních korporací (vztah §437 odst. 2 ObčZ a §54 a násl. ZOK). *Právní rozhledy*, č. 8/2015, ISSN 1210-6410 str. 272-275

Brim, L. Střet zájmů zástupce a zastoupeného v občanském právu. *Soudní rozhledy*, 2020, roč. 82, č. 4, s. 110-115. ISSN 0038-0261

DĚDIČ, Jan. Úprava konfliktu zájmů v zákoně o obchodních korporacích ve vazbě na nový občanský zákoník. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 15-16, s. 524-533. ISSN 1210-6410.

RUBAN, R., HOUDEK, Z. Následky jednání zástupce, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného. In: KOTÁSEK, J. a M. ŠPAČKOVÁ (eds.). *Pocta prof. Josefu Bejčkovi k 70. narozeninám*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2022. s. 677-692. *Spisy Masarykovy univerzity: řada teoretická, Edice Scientia*, sv. č. 726. ISBN 978-80-280-0094-3.

Komentáře:

Säcker, Franz Jürgen/ Rixecker, Roland/ Oetker, Hartmut/ Limperg, Bettina [Hrsg.], *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, 8. Auflage, (München, C. H. Beck). ISBN 976 3 406 72601 9

Bar, C. von, Clive, E. *PRINCIPLES, DEFINITIONS AND MODEL RULES OF EUROPEAN PRIVATE LAW Draft Common Frame of Reference (DCFR)*. str. 465-468 – dostupné na [Microsoft Word - DCFR Full Version Dec 2008.docx \(transformace.pl\)](#)

Judikatura Nejvyššího soudu ČR:

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 8.12.2015 sp. zn. 29 Cdo 4384/2015 ve věci Motor Lučina spol. s.r.o. publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 102/2016

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23.7.2019 sp. zn. 27 Cdo 4593/2017 publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 37/2020

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 5.10.2022 sp. zn. 31 Cdo 1640/2022

Judikatura Německých soudů:

Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 27. ledna 2011 sp. zn. VII ZR 41/10

Rozhodnutí Vrchního zemského soudu Hamburg ze dne 28. května 1982 sp. zn. 4 RE Miet 11/81